

Papa is een monster

Al staat iedereen op z'n kop: als moeder niet wil dat vader de kinderen ziet, dan ziet vader de kinderen niet

Trefwoorden: wetgeving; opvoeding; samenlevingsvormen en relaties; mannen

De overheid gaat zich bemoeien met vaders en moeders die willen scheiden. Ze zullen - in naam der wet - zwart op wit afspraken moeten maken over de gezamenlijke opvoeding van de kinderen: hun bedtijd, piercings, ouder-avonden en de vriendin van pa. Scheiden is oorlog. Aan de ene kant van de snelweg woonde Marith met haar moeder en twee broers, aan de andere kant woonde het monster. Als ik naar het winkelcentrum moest, fietste ik daar met angst in mijn benen naartoe, bang dat ik hem tegen zou komen.

In één jaar tijd was Mariths vader veranderd van een zorgzame vader die graag met de kinderen knutselt, in een onbetrouwbare dronkenlap die zijn kinderen slaat. Niet in werkelijkheid. In Mariths hoofd.

Nadat haar ouders waren gescheiden, Marith was toen elf, begon haar moeder een haatcampagne. Als de kinderen terugkwamen van een weekeinde bij hun vader, troffen zij thuis hun moeder overstuur aan. Huilen, schreeuwen, dreigen met zelfmoord. Waarom gingen zij naar die man toe? Die man was een alcoholist. Die man had haar in de steek gelaten. Die man had hen zonder geld laten zitten. Als je moeder in huis loopt te gillen en te schreeuwen, dan kies je als kind vanzelf wel haar kant. En als je moeder maar vaak genoeg herhaalt dat vader je heeft geslagen, dan ga je dat als kind vanzelf geloven. Ik kan mij geen klap herinneren, maar tegen de Raad voor de Kinderbescherming heb ik wel verteld dat hij ons sloeg.

Marith heeft haar vader tien jaar niet gezien.

Een op de drie huwelijken eindigt in een scheiding. Volgens cijfers van het CBS verliest een op de vier kinderen contact met een van de ouders, meestal de vader. Nog eens 25 procent heeft een slecht contact. Dat betekent dat er elk jaar bijna 15.000 kinderen bijkomen die een verstoorde relatie met hun vader hebben. Daar zijn de kinderen van ongehuwde ouders die uit elkaar gaan nog niet bijgeteld.

Sommige vaders die hun kinderen niet meer zien noemen zichzelf dwaze vader. De een klimt, om aandacht te vragen, in een Batman-pak op een flatgebouw. Een ander springt van het balkon van de publieke tribune van de Tweede Kamer (en breekt zijn enkels). Maar de meeste vaders laten dit uit hun hoofd. Ze willen liever niet iets doen dat in een gerechtelijke procedure tegen hen kan werken. En ze vinden het voor de gemoedsrust van hun kinderen ook beter om papa niet in z'n toestand te zien. Intussen vragen ze zich af: kan dat zomaar? Kan een moeder zich zomaar onttrekken aan een omgangsregeling? Waarom doet de Raad voor de Kinderbescherming daar niets aan? Een kind heeft toch zeker het recht op een moeder én een vader? Hij mag zijn kinderen niet zien, heet het in de volksmond. Hoezo

mag? Als een kidnapper een kind ontvoert, zeg je toch ook niet dat de ouders hun kind niet mogen zien?

De sociale en emotionele problemen van kinderen van gescheiden ouders zijn zo groot, vooral als de ouders nog lang over de rug van de kinderen met elkaar vechten, dat de overheid zich ermee gaat bemoeien.

Minister Donner (Justitie) wil dat ouders goed beseffen dat zowel vader als moeder na de scheiding verantwoordelijk zijn voor de verzorging, opvoeding en ontwikkeling van hun kinderen. Daarom wil hij dat een echtpaar pas kan scheiden als er een ouderschapsplan op tafel ligt. In dat ouderschapsplan moeten ouders gedetailleerde afspraken maken over, bijvoorbeeld, bedtijden, kappersbezoek, eventuele piercings, ouderavonden, sportclubs, feestdagen, beheer van de spaarrekening, schoolkeuze en de rol van een nieuwe partner van een van de ouders.

Dat lijkt heel betuttelend, maar wie de praktijk kent, weet dat het heel logisch is, zegt Cees van Leuven, raadsheer bij de familiekamer van het gerechtshof in Den Haag en tot begin dit jaar

advocaat-scheidingsbemiddelaar. De sfeer in huis kan heel grimmig worden als een jongen met zijn stiefmoeder naar de kapper is geweest en met gemillimeterd haar bij zijn moeder terugkomt. Het ouderschapsplan in het wetsvoorstel van Donner is gebaseerd op het zorgmodel dat Van Leuven jarenlang in zijn praktijk van scheidingsbemiddelaar heeft gebruikt.

Deze week vergaderde de Eerste Kamer over een wetsvoorstel van Tweede-Kamerlid Ruud Luchtenveld (VVD) dat nog verder ingrijpt in het leven van gescheiden ouders. Het schrijft niet alleen een verplicht ouderschapsplan voor, maar regelt ook dat een ouder, op het moment dat de andere ouder zich niet aan de afspraken houdt, binnen drie weken bij de rechter terecht kan. Die kan de onwillige ouder veroordelen tot een dwangsom en - in het uiterste geval - de politie inschakelen.

Alle politieke partijen steunen het verplichte ouderschapsplan. Wel heeft de Eerste Kamer kritiek op de praktische uitvoerbaarheid van de korte gang naar de rechter. Moet vader X dan naar de griffie bellen met het verzoek even snel een gaatje te prikken in de agenda van de rechter?

Ook Luchtenvelds eigen VVD-fractie in de senaat heeft twijfels. Volgens senator Ankie Broekers-Knol krijgt de rechter een vloedgolf aan werk.

Volgende week stemt de Eerste Kamer erover. De kans dat de senatoren de wet dan aannemen, is klein. Rampzalig, zegt initiatiefnemer Luchtenveld.

In langlopende juridische conflicten zijn kinderen de dupe.

Twee jaar geleden zag Marten B. (42) - hij wil liever niet met zijn achternaam in de krant - zijn dochter voor het laatst. Het meisje ging toen een week mee varen met haar vader en zijn vriendin. In haar koffer zat een brief, voor haar vader, van haar moeder. Een beetje zenuwachtig gaf het meisje de brief. Strekking: papa is een grote egoïst, hij geeft zijn geld liever uit aan zijn vriendin dan aan zijn kinderen, zijn zonen willen hem niet meer zien en dit is de laatste keer dat hij contact met zijn dochter heeft.

De Raad voor de Kinderbescherming had toen al een gezinsvoogd aangewezen. Huisarts, burens, familie en school hadden namelijk hun zorgen geuit. De kinderen liepen s avonds om elf uur nog op straat, en moeder wilde geld van de burens lenen omdat ze geen eten voor haar kinderen kon kopen (in die tijd betaalde B. 1.700 euro alimentatie per maand). De Raad voor de Kinderbescherming was een groot onderzoek begonnen en had een gezinsvoogd de opdracht gegeven de omgangsregeling vlot te trekken.

Drie jaar lang was Marten namelijk om de twee weken, op vrijdag, naar het huis van zijn ex gegaan om zijn kinderen voor het weekeinde op te

halen. Zo hadden ze het immers afgesproken. Altijd was er strijd. Zelden kreeg hij zijn twee zonen mee. Heel soms zijn dochter. Dan voel je je zo gefrustreerd en machteloos. Niemand die iets kan doen. De politie zegt: dit is een civiele zaak, u moet bij de rechter zijn. De rechter zegt: er is een omgangsregeling, schakel de politie maar in. Toen is er wel een keer een ruit gesneuveld, zegt Marten.

Dus toen Martens dochter mee zou gaan op de boot, was de overdracht uitbesteed aan de gezinsvoogd, om escalatie te voorkomen. Twee dagen van tevoren belde de voogd op: ik kan niet komen, ik ga op vakantie, maar jullie zijn volwassen mensen, jullie komen er wel uit. Het doel van de ondertoezichtstelling was blijkbaar gehaald: er was omgang, de voogd was klaar. Na die boottocht heeft Marten zijn dochter nooit meer gezien.

Zes jaar geleden scheidde de voormalige directeur van een bedrijf in kozijnen van zijn vrouw. Het huwelijk liep al een tijdje niet zo lekker. Mijn ex is manisch depressief is. Dat verklaart haar gedrag. Hoe ze bijvoorbeeld van het ene op het andere moment twee honden aanschafte. Of in één keer drie nieuwe kinderfietsen kocht. Of vlak voor het eten in de auto stapte voor een bezoek aan een pretpark.

De sfeer thuis was zo onaangenaam dat Marten en zijn toenmalige vrouw besloten dat het voor iedereen, ook voor de kinderen, beter was als ze uit elkaar gingen. Met een echtscheidingsbemiddelaar spraken ze een omgangsregeling af. Anderhalf jaar ging het goed. Totdat Marten een nieuwe vriendin kreeg en zijn ex in een jaloerse woede ontstak. Dat Marten een poging ondernam om haar onder toezicht te laten stellen, deed de situatie geen goed.

Inmiddels heeft Marten bij het Meldpunt Kindermishandeling aangifte gedaan van psychische mishandeling. In zes jaar tijd zijn de kinderen negen keer van school gewisseld. De jongste zoon heeft een ontwikkelingsachterstand en dringend psychische begeleiding nodig, maar telkens als hij bovenaan de wachtlijst staat, zegt Marten, haalt moeder de kinderen weer van school en begint op een nieuwe school alles weer van voor af aan.

Marten verzamelt klein bewijsmateriaal, zoals de sms van zijn schoonmoeder. Hij had zijn schoonouders gevraagd of hij voor de twaalfde verjaardag van zijn dochter bij hen een kaartje mocht achterlaten. De volgende dag ontving hij dit bericht van zijn schoonmoeder: Vanochtend hebben we al weer spijt gekregen om de kaart aan E. te geven. Het kind heeft het eerlijk moeten opbiechten, toen haar moeder daarom vroeg. Kind overstuur, feestje verknald, schreeuwende dochter, verdriet te over. Laat ons er in het vervolg maar buiten.

De raad is nu voor de tweede keer een groot onderzoek gestart. We zijn weer precies zo ver als zes jaar geleden. Maar de kinderen zijn nu wel helemaal verprutst. Marten en zijn vriendin verblijven inmiddels in Spanje. Ze hebben een sabbatical year genomen.

Hier en daar vinden rechters al mogelijkheden om een moeder die een omgangsregeling dwarsboomt bij de les te houden. Zoals mr. J. Bosch in Leeuwarden. Hij dreigde in een omgangszaak het ouderlijk gezag aan vader te geven. De kinderen verkeerden volgens de uitspraak in een loyaliteitsconflict: zij vonden het moeilijk om bij hun vader op bezoek te gaan. Wellicht hebben zij zich - zoals verreweg de meeste kinderen die in een vergelijkbare situatie komen te verkeren - (mede) laten beïnvloeden door de (onuitgesproken) negatieve reactie van hun moeder, staat er in het vonnis. Alleen als de moeder voortaan zou meewerken aan de omgangsregeling, zou zij het gezag over haar kinderen kunnen behouden.

Maar volgens Luchtenveld - die zich als Kamerlid twee jaar lang heeft vastgebeten in dit groot maatschappelijk onrecht - hebben te veel rechters de reflex om eerst advies aan de Raad voor de Kinderbescherming te vragen. Dat de raad zich met een echtscheidingszaak bemoeit, moet volgens hem eerder uitzondering dan regel worden.

Ook emeritus hoogleraar familierecht Peter Hoefnagels, grondlegger in Nederland van bemiddeling bij echtscheiding, vindt dat de Raad voor de Kinderbescherming geen rol heeft bij echtscheidingszaken. De oorzaak van ruzies bij scheiding is vrijwel altijd dat de partners niet goed afscheid hebben genomen. Ex-partners hebben vrijwel nooit ruzie over de opvoeding van de kinderen. Ze zijn nog niet klaar met elkaar, en daarom gunnen ze de ander de kinderen niet. Een mediator kan volgens Hoefnagels helpen om een goed afscheidsgesprek te voeren. Pas als de ex-geliefden het adieu hebben uitgesproken, kunnen zij goede afspraken over de kinderen maken. Rechters kunnen ouders verplichten tot mediation. De Raad voor de Kinderbescherming moet volgens Hoefnagels buiten echtscheidingszaken blijven. De raad mag volgens de wet geen hulp verlenen. Zij mogen alleen adviseren. Daar heb je dus niets aan.

De Raad voor de Kinderbescherming werkt met verouderde onderzoeksmethoden, zegt raadsheer Cees van Leuven. Medewerkers van de raad zoomen meteen in op het ouderschap. Van vader en moeder verwachten zij dat ze zich maar even gedragen als redelijk denkende ouders. Ze schenken geen aandacht aan het conflict dat tussen de ex-partners vaak nog in alle hevigheid woedt. Als een kind zegt: ik wil niet naar mijn vader, zou een raadsmedewerker toch allereerst even moeten nagaan of vader en moeder elkaar wel kunnen verdragen.

Scheiden is soms oorlog, zegt Gerrit Verweij, beleidsmedewerker van de Raad voor de Kinderbescherming. Maar door mediation bij scheiding daalt wel het aantal omgangszaken bij de Raad, zegt hij. Bij elke geslaagde mediation gaat bij de Raad de vlag uit. Wij adviseren alleen op verzoek van de rechter, dat is ongeveer in tien procent van alle scheidingszaken. Dat zijn de ouders voor wie een mediator niets meer kan doen.

Erik van der Waal heeft zijn inmiddels 11-jarige dochter vijf jaar niet gezien. Van der Waal en de moeder van het meisje waren al uit elkaar toen het kind werd geboren. Maar hij was wel aanwezig bij de geboorte van zijn dochter. Het eerste jaar zorgde hij elk weekeinde voor haar, daarna elke twee weken een weekeinde. Totdat de moeder opeens een boodschap op zijn antwoordapparaat achterliet: Je weekeinde met je dochter gaat niet door. Je hoort nog van me. Een week later zat Van der Waal bij een familietherapeut en hoorde hij dat er een complexe situatie was omdat hij volgens moeder aan het kontje van zijn dochter had gezeten. Ik heb wel honderden keren aan haar kontje gezeten, zegt Van der Waal. Hoe kun je anders een luier verschonen?

De aanklacht van seksueel misbruik werd geseponneerd, maar Van der Waal was wel terechtgekomen in een juridische mallempot die vijf jaar zou draaien. De Raad voor de Kinderbescherming adviseerde na een paar jaar dat het meisje haar vader beter niet kon zien omdat moeder het emotioneel niet kan opbrengen het kind te steunen in de omgang met de vader.

Wat doet z'n juridische procedure met een kind? Dan ben je vijf jaar en moet je opeens met een vreemde mevrouw praten over een tekening die ze maakte van papa en wat het streepje tussen zijn benen betekent. En op een dag komen een meneer en een mevrouw van de Raad voor de Kinderbescherming op de thee, zij zeggen dat ze bij jou zullen blijven

als straks papa voor proef op bezoek komt. (Alsof je de boze wolf bent, zegt Van der Waal, die zijn dochter die middag niet zag omdat ze, toen hij voor de deur stond met de raadsouderzoekster, naar haar kamer verdween.) Een ander keer moet je met de raadsmevrouw in een observatieruimte plaatsnemen. Achter een one-way-mirror zit je vader. Hij laat fotos zien op een laptop. De bedoeling is dat je zo weer een beetje aan hem kunt wennen.

Twee weken geleden heeft Van der Waal - na tussenkomst van het hof - zijn dochter weer gezien, voor het eerst in vijf jaar. Een vriendin van moeder had haar gebracht naar vrienden van vader. Ze hebben gefrisbeed, gerummikubd en gesjoeld. Haar stem had hem nog het meest verrast. Die was zo veranderd. Van der Waal weet niet wat nu het lievelingseten van zijn dochter is, noch naar welke muziek ze luistert of wat haar hobby's zijn. Ja, ze speelt gitaar. Althans, ik heb een foto waarop ze staat met een gitaar.

Marith ging zelf op zoek naar haar vader. Het kwartje viel toen ze voor haar hogeschoolopleiding theatertechniek op kamers ging bij een man die alcoholist bleek. Een aardige man die vaak bezoek kreeg van zijn zoon. Dat zette Marith aan het denken. Een alcoholprobleem maakte blijkbaar niet altijd een boeman van iemand. Ze schreef haar vader een brief. Drie weken hoorde ze niets. Totdat ze op school uit de les werd gehaald. Telefoon. Haar vader. Dat kan niet, was haar eerste reactie, ik heb helemaal geen vader. Hij was het echt. Dat had ze dat eerste telefoongesprek wel tien keer gevraagd: Ben jij het echt? Ze spraken af in een café. Daar heb je dat monster, dacht ze toen hij kwam binnenlopen. Dat zat er nog zo diep in. Het contact herstelde en Marith leerde haar vader kennen als een man die haar het gevoel gaf dat ze er wezen mocht. Drie jaar geleden overleed hij.

Als moeder maar vaak genoeg zegt dat vader heeft geslagen, gaat het kind dat vanzelf geloven

Ex-partners ruziën vrijwel altijd omdat ze niet goed afscheid hebben genomen.